

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ГОЛОВОЮ
КВАЛІФІКАЦІЙНО-ДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОМІСІЇ
АДВОКАТУРИ РЕГІОНУ РІШЕНЬ ПРО ПОВЕРНЕННЯ ЗАЯВ
(СКАРГ) ЩОДО НЕНАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ АДВОКАТА**

Заболотний Олег Миколайович

голова Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури

Чернігівської області,

здобувач вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем освіти,

Пенітенціарна академія України

м. Чернігів, Україна

Частина 2 статті 33 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі за текстом – Закон) визначає дисциплінарне провадження як процедуру розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку [1].

У ч. 1 ст. 36 Закону зазначено, що право на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою (скаргю) щодо поведінки адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, має кожен, кому відомі факти такої поведінки.

Рішенням Ради адвокатів України від 30.08.2014 № 120 затверджено Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність (далі – Положення).

Стаття 7 Положення зазначає, що дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється в особливому порядку, а ст. 14 Положення встановлює досить великий, але чіткий і зрозумілий перелік вимог до заяви (скарги), які наведено в дев'яти пунктах цієї статті 14 [2].

При цьому Положення встановлює декілька випадків, за яких заява (скарга) не підлягає розгляду та/або підлягає поверненню.

Слід зауважити, що Закон взагалі не передбачає жодного випадку, коли скарга, про яку йде мова в ч. 2 ст. 33, частинах 1 і 2 ст. 36 Закону, може бути повернута особі, яка ініціює питання про дисциплінарну відповідальність адвоката, і не наводить перелік підстав для повернення скарги чи для відмови в її розгляді.

Тобто, такі підстави встановлені не на законодавчому рівні, а рішенням органу адвокатського самоврядування, що є особливістю, якщо

порівнювати процедуру розгляду скарг на адвокатів із порядком розгляду скарг згідно із Законом України «Про звернення громадян», адже в останньому підстави для відмови в розгляді скарг та/або їх повернення закріплено безпосередньо в законі.

У Положенні підстави для повернення скарги (заяви) передбачено у двох пунктах.

Перша підстава вказана в ст. 15 Положення, де зазначено, що заява (скарга), оформлена без дотримання вимог ст. 14 цього Положення, повертається заявникові (скаржникові) з відповідним роз'ясненням не пізніше десяти днів від дня її надходження. Тобто, ст. 15 Положення визнає підставою для повернення заяви (скарги) недотримання вимог будь-якого з дев'яти пунктів ст. 14 Положення. Однак, слід звернути увагу на те, що у п. 8 ст. 14 Положення наявний припис, який фактично дублює вимоги ст. 15 Положення, адже п. 8 ст. 14 зазначає, що подання ради адвокатів регіону, оформлене без дотримання вимог ст. 14 цього Положення, повертається заявникові (скаржникові) з відповідними роз'ясненнями не пізніше десяти днів від дня її надходження.

Тобто, п. 8 ст. 14 Положення не містить жодних вимог до змісту заяви (скарги), а зазначає лише підставу для повернення подання ради адвокатів регіону, а тому логічним було б виключити його зі ст. 14 Положення. Припускаємо, що доповнення статті 14 пунктом 8 стало наслідком калькування ст. 15 цього Положення, оскільки в п. 8 ст. 14 навіть вжито неправильно займенник, адже щодо слова «подання», яке є іменником середнього роду, вжито займенник «її» (як і в ст. 15) замість правильного «його». При цьому не потрібно буде вносити ніяких змін до статей 15 і 16 Положення, адже згідно зі ст. 10 Положення узагальнене поняття «заяви (скарги)» включає в тому числі й подання голів рад адвокатів регіону. Однак, доцільно було б у ст. 10 Положення зазначити, що до заяв (скарг) слід відносити не лише подання голів рад адвокатів регіону чи членів таких рад, але й подання рад адвокатів регіону як юридичних осіб.

У такому випадку вимоги статей 15 і 16 Положення поширювались би й на підстави для повернення подань як рад адвокатів регіону (наприклад, щодо притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності за несплату щорічного внеску чи порушення строків чи порядку такої сплати), так і подань голів рад адвокатів регіону та їх членів.

Інші підстави для повернення заяви (скарги) наведено в ст. 18 Положення, і, на відміну від ст. 15 Положення, де вказано лише одну таку підставу, у ст. 18 їх зазначено відразу три, адже ця стаття визначає, що не підлягають розгляду і повертаються:

– повторні заяви (скарги) до однієї і тієї ж кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від одного і того ж заявника (скаржника) з одного і того ж питання, якщо перша заява (скарга) вирішена по суті;

– заяви (скарги), подані до неналежної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону;

– заяви (скарги) осіб, визнаних судом недієздатними.

На відміну від ст. 15 Положення, ст. 18 не містить вказівки, протягом якого строку повинні повертатись заяви (скарги), перелічені в цій статті. Окрім того, статті 15 і 18 Положення мають ще одну відмінність. Так, ст. 15 вимагає, щоб повернення заяви (скарги) відбувалось із наданням заявникові (скаржникові) відповідних роз'яснень, тобто фактично до відома заявника (скаржника) повинні бути письмово доведені причини повернення заяви (скарги), тобто чітко і зрозуміло роз'яснено про те, недотримання яких вимог ст. 14 Положення зумовило повернення заяви (скарги).

Натомість ст. 18 Положення не вимагає надання заявникові (скаржникові) будь-яких роз'яснень щодо причин повернення заяви (скарги). Тому вважаємо, що слід уніфікувати вимоги статей 15 і 18 Положення, щоб вони обидві однаково визначали строки повернення заяв (скарг) і щоб при поверненні зазначених у цих статтях заяв (скарг) письмово роз'яснювались заявнику (скаржнику) причини такого повернення, і це сприятиме розумінню останнім того, які ж недоліки містила його заява (скарга) і що саме потрібно йому виправити у ній чи в її оформленні або додатках до неї, для повторного звернення до КДКА.

Стаття 17 Положення відокремлює підстави, за яких заяви (скарги) визнаються анонімними і не підлягають розгляду. Ця стаття застосовується до заяв (скарг), у яких не зазначено місце проживання (місцезнаходження) заявника (скаржника), якщо заява (скарга) не підписана автором, а також у випадку, якщо зі змісту заяви (скарги) неможливо встановити авторство. Слід звернути увагу на те, що ст. 17 Положення не вказує про те, що перелічені в ній заяви (скарги) підлягають поверненню, а лише встановлює, що зазначені в цій статті заяви (скарги) визнаються анонімними й не підлягають розгляду. Отже, такі заяви (скарги), про які йде мова в ст. 17 Положення, не підлягають поверненню, а повинні визнаватись анонімними і внаслідок такого визнання не підлягати розгляду.

При цьому ст. 17 Положення не передбачає, хто саме повинен приймати рішення про визнання заяви (скарги) анонімною, щоб вона не підлягала розгляду, і яким документом таке визнання повинно оформлюватись (рішенням, наказом, розпорядженням, тощо). Однак, якщо розглядати й аналізувати приписи ст. 17 у системному зв'язку

зі ст. 19 Положення, то можна дійти висновку, що такі рішення приймаються головою кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону, адже ст. 19 зазначає, що рішення як про повернення, так і про залишення без розгляду заяви (скарги) приймає саме голова КДКА, а в ст. 17 вказано якраз про випадки, коли заяви (скарги) не підлягають розгляду. Хоча все рівно ст. 17 Положення, як і ст. 18, містить прогалину щодо строку прийняття рішення про визнання заяви (скарги) анонімною, адже такий строк вказано лише в ст. 15 Положення, тобто виключно для випадку, який зазначено саме в ст. 15. Тому приписи статей 17 і 18 Положення слід доповнити вимогами щодо строку прийняття головою КДКА регіону рішень щодо заяв (скарг), про які йде мова у цих двох статтях.

Окрім того, вважаємо, що підлягає уточненню ст. 19 Положення, у якій вказано, що рішення про повернення та залишення без розгляду заяви (скарги) приймає голова кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, якій/якому адресовано заяву (скаргу), адже ця стаття, як і ст. 17, не конкретизує, яким саме документом повинно оформлятися рішення голови КДКА. Тож у даному випадку слід звернутись до Регламенту кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону (затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2013 № 268, далі – Регламент), у пункті 5.1 якого [3] вказано повноваження голови КДКА, серед яких перелічено й те, що останній видає накази, розпорядження та доручення.

Тому вважаємо, що у випадках, передбачених ст. 17 Положення, голова КДКА повинен видавати розпорядження про визнання заяви (скарги) анонімною і про те, що вона не підлягає розгляду, із чітким обґрунтуванням у такому розпорядженні підстав (причин), за яких він дійшов висновку про необхідність визнання скарги анонімною. Оформлення визнання заяви (скарги) анонімною саме розпорядженням за підписом голови КДКА зумовлено тим, що заява (скарга), яку визнано анонімною, в силу приписів ст. 19 Положення не повертається особі, яка подала таку заяву (скаргу), а тому неможливо оформити визнання скарги анонімною листом на адресу заявника (скаржника), адже в анонімній заяві (скарзі) може бути не вказано місце проживання (місцезнаходження) автора, тобто може бути відсутня адреса для листування і листа нікому буде направити.

Водночас, повернення заяв (скарг), про які йде мова в статтях 15 і 18 Положення, має відбуватись шляхом направлення таких заяв (скарг) із супровідними листами, у яких будуть наявні письмові роз'яснення про причини повернення. Оформлення рішення голови КДКА про повернення заяв (скарг) згідно статей 15 і 18 Положення саме у формі супровідного листа є цілком логічним, адже неможливо

повертати заяви (скарги) шляхом видання наказу, розпорядження або доручення.

Література

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закону України від 05.07.2012 № 5076-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення – 02.09.2025).

2. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність (затверджено рішенням Ради адвокатів України від 30.08.2025 № 120). URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2025-04-02-polozhennya-46_6818c28b276c2.pdf (дата звернення – 02.09.2025).

3. Регламент кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону (затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2013 № 268). URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/reglamenti/2025-06-07-reglamenti-65_687e4d6da95c7.pdf (дата звернення – 02.09.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-533-7-8>

РЕАЛІЗАЦІЯ ГАРАНТІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Задорожна Анастасія Петрівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,

Навчально-науковий інститут права та психології

Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

Введений Указом Президента № 64/2022 від 24.02.2022 [1] воєнний стан в Україні зумовив появу значної кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із злочинами проти основ національної безпеки України та воєнними злочинами. Ці категорії справ набувають особливої чутливості, адже стосуються захисту національної безпеки, справедливості та прав людини. Водночас вони ставлять перед адвокатурою складні етичні та професійні виклики, пов'язані з наданням